Plooiprent 'thresor des ames devotes'

Mieke De Jonghe

Tot de devotionalia die bewaard worden in het museum Sint-Janshospitaal te Damme behoort onder meer een bijzondere plooiprent met als titel 'Thresor des Ames Devotes'. De prent is een burijngravure, en draagt de vermelding "Isabella Hertsens woonende in de Keyserstraet". Hertsens was uitgeefster van prenten in Antwerpen in de 18de eeuw. Het Damse prentexemplaar heeft volgend formaat: open: 238 mm x 165 mm - dichtgevouwen: 84 mm x 56 mm. Door het veelvuldig open- en dichtvouwen, is de plooiprent gescheurd geraakt (zoals we dat ook van opvouwbare wegenkaarten kennen).

Beknopte beschrijving

In dichtgevouwen toestand heeft de plooiprent een formaat dat bijna overeenkomt met onze huidige bankkaarten. Hoewel ze uit negen vakjes bestaat, volstaat vier keer vouwen om ze helemaal open of helemaal dicht te plooien (doe zelf de test met een blad papier!).

In gesloten versie lezen we op de voorzijde *THRESOR DES AMES DEVOTES* en op de achterzijde de titel *Lettre de Change* (wisselbrief). Daaronder starten de eerste van vijf keer twee tekstvakjes: telkens zijn er vier regels in het Frans en twee regels in het Latijn. Het Latijnse stukje sluit aan bij de tekening die zich geleidelijk aan laat ontdekken en het Franse stukje herneemt er de spirituele betekenis van. Zo krijgt het devote hart (l'âme dévote) een schat (trésor) mee ter overweging. De prent is een mooi voorbeeld van hoe men de belangstelling voor het religieuze probeerde aan te wakkeren door een combinatie te maken van meditatie en ontspanning. ([1])

Na de eerste stap in het openvouwen is de illustratie een boom: hier gaat de tekst over de goede vruchten die groeien aan een stevig gewortelde boom (tekstvak 1). De tweede vouw onthult dat de boom geworteld staat in het hart met de vijf wondetekenen van de Heer (tekstvak 3). Een derde vouw laat ons voor het eerst een stukje van de tekening op de 'binnenzijde' zien: hier zijn de snaren van de sitar de aanleiding om symbolisch te spreken over het vinden van de juiste tonen en het aanraken van de juiste snaren (tekstvak 4). Nu zijn we op slechts één vouwbeweging van de volledige onthulling af. Wat zonet nog als het uiteinde van de sitar te zien was, blijkt de bovenste arm van het kruis te zijn. Het kruis is omgeven door alle passiewerktuigen en staat geplant achter het lege graf van de paasmorgen. Zo verwijst de tekening zowel naar het lijden als naar de opstanding van Christus. De tekst (vak 5) heeft het dan ook over de verlossing uit dood en kwaad, die ons door Jezus is geschonken.

(1) A.K.L. Thijs, *Antwerpen als een internationaal produktiecentrum van devotieprenten (17-18de eeuw): graveerkunst, handel en devotie*, (Miscellanea Neerlandica, 7), Leuven 1993.

Wie met ons op zoek wil gaan naar andere exemplaren van deze prent of vergelijkbare voorbeelden, kan een facsimile van de kaart toegestuurd krijgen door twee postzegels van 50 cent op te sturen naar museum Sint-Janshospitaal, Kerkstraat 33 te 8340 Damme. ([2])

Een ander exemplaar van de plooiprent staat afgebeeld in A.K.L. Thijs, *Antwerpen als een internationaal produktiecentrum van devotieprenten (17-18de eeuw): graveerkunst, handel en devotie,* (Miscellanea Neerlandica, 7), Leuven 1993.

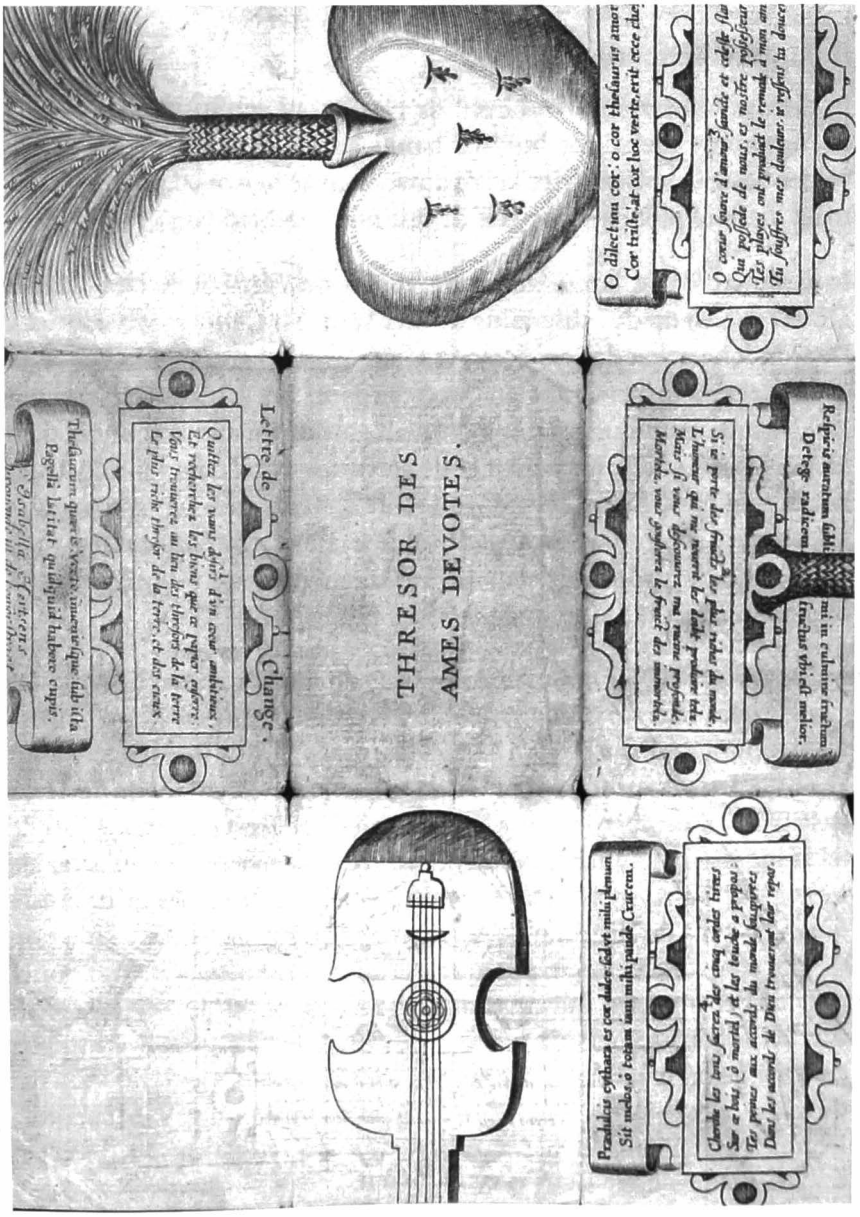

(2) Voor meer informatie kunt u contact opnemen met Mieke De Jonghe, Conservator Museum Sint-Janshospitaal, Kerkstraat 33 te 8340 Damme - 050/46 10 80

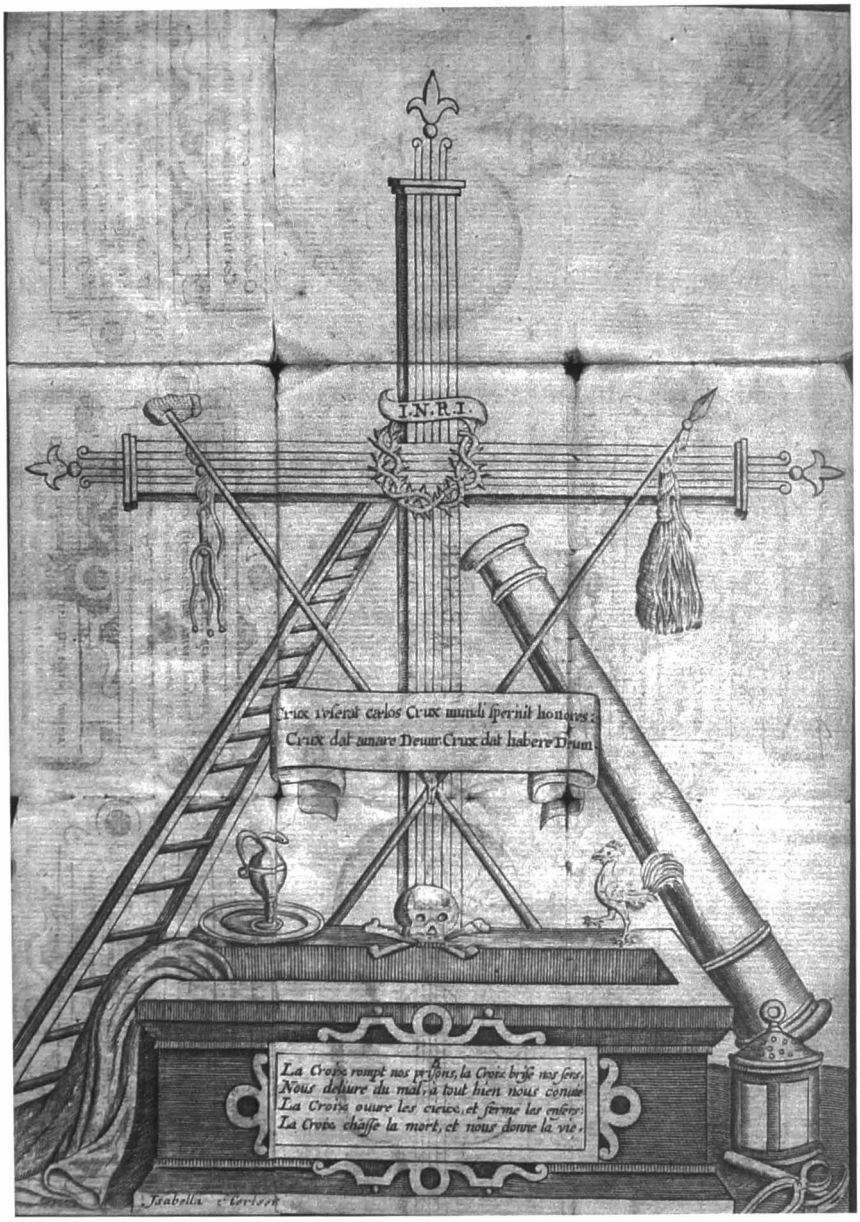

De volledige tekst is als volgt:

Lettre de Change

1
Quittez les vains désirs d'un coeur ambitieux,
Et recherchez les biens que ce papier enserre:
Vous trouverez au lieu des thresors de la terre
Le plus riche thresor de la terre et des cieux.

Thesaurum quaeris verte inveniensque: sub ista
Pagella latitat quidquid habere cupis.

2
Si ie porte des fruicts les plus riches du monde,
L'humeur qui me nourrit les doibt produire telz.
Mais si vous descouvrez ma racine profonde,
Mortelz, vous gousterez le fruict des immortelz.

Respicis auratum sublimi in cumline fructum
detege radicem fructus ubi est melior.

3
O coeur source d'amour, saincte et celeste flam(me)
Qui possede de nous, es nostre possesseur
Tes playes ont produict le remede à mon ame
Tu souffres mes douleurs. ie ressens ta douceur.

O dilectum cor: o cor thesaurus amoris
Cor triste at cor hoc verte, erit ecce chelys

4
Cherche les tons sacrez des cincq cordes tirees
Sur ce bois (ô mortel) et les touche à propos:
Tes peines aux accords du monde souspirees
Dans les accords de Dieu trouveront leur repos.

Praedulcis cythara es cor dulce: sed ut mihi plenum
Sitmelos, ô totam iam mihi pande Crucem.

5
La Croix rompt nos prisons, la Croix brise nos fers
Nous delivre du mal, à tout bien nous convie
La Croix ouvre les cieux, et ferme les enfers:
La Croix chasse la mort, et nous donne la vie.

Crux referat caelos Crux mundi spernit honores:
Crux dat amare Deum: Crux dat habere Deum.